

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ТА УПРАВЛІННЯ

А. Й. Капська, І. В. Пєша

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ СІМЕЙ ТА ДІТЕЙ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Рекомендовано

*Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
для студентів вищих навчальних закладів*

Київ
«Центр учбової літератури»
2012

УДК 364(075.8)
ББК 65.272я73
К 20

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
(Лист № 1/11-4515 від 03.06.2011 р.)*

Рецензенти:

Карпенко Олена Георгіївна – доктор педагогічних наук, професор;
Лавриченко Наталія Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор;
Безпалько Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор.

Капська А. Й., Пеша І. В.

К 20 Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 232 с.

ISBN 978-611-01-0333-6

Соціальний супровід, як модель цілеспрямованої комплексної соціальної допомоги особі або сім'ї, набув широкого впровадження в роботі з різними категоріями сімей та молоді, і реалізується центрами соціальних служб. Навчальний посібник містить теоретичні засади та алгоритм технології реалізації соціального супроводу як одного із видів соціальної роботи.

Навчальний посібник розрахований на студентів, викладачів навчальних закладів різного рівня акредитації, спеціалістів-практиків, волонтерів у сфері соціальної роботи.

УДК 364(075.8)
ББК 65.272я73

ISBN 978-611-01-0333-6

© Капська А. Й., Пеша І. В., 2012.
© Центр учбової літератури, 2012.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД КЛІЄНТІВ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	6
<i>Тема 1.</i> Аналіз змісту поняття «соціальний супровід»	6
<i>Тема 2.</i> Теоретичні засади здійснення соціального супроводу	25
<i>Тема 3.</i> Методи соціальної діагностики сім'ї та дітей	44
<i>Тема 4.</i> Алгоритм технології соціального супроводу	63
МОДУЛЬ 2. ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ СІМ'Ї	90
<i>Тема 5.</i> Технологія соціального супроводу сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах	90
<i>Тема 6.</i> Соціальний супровід прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу	130
МОДУЛЬ 3. ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ	174
<i>Тема 7.</i> Соціальний супровід випускників інтернатних закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	174
<i>Тема 8.</i> Соціальний супровід дітей та молоді, які перебувають у конфлікті з законом	189
Список літератури	202
ДОДАТКИ	
<i>Додаток А.</i> Програма до курсу «Технологія соціального супроводу різних категорій сімей та дітей»	206
<i>Додаток Б.</i> Таблиця соціального оточення	228
<i>Додаток В.</i> Оцінка потреб прийомної дитини, дитини-вихованця. Щоденник роботи з прийомними сім'ями, дитячими будинками сімейного типу	229

ПЕРЕДМОВА

Соціальна робота в Україні базується на принципах індивідуального і комплексного підходу щодо надання соціальної допомоги клієнтам та сім'ям, які опинилися у складних життєвих обставинах. Домінуючою технологією, яка забезпечує впровадження цих принципів і базується на клієнтоорієнтованому підході, є соціальний супровід.

Соціальний супровід, як одна із технологій соціальної роботи, набув впровадження в практику роботи з сім'ями і окремими клієнтами соціальної роботи наприкінці 90-х років ХХ століття. Технологія соціального супроводу вперше розроблена спеціалістами Державного інституту розвитку сім'ї та молоді (на той час Український інститут соціальних досліджень), як своєрідна модель соціальної підтримки сім'ї, яка бере на виховання дитину, позбавлену батьківського піклування. В її основу закладено модель «ведення випадку» або «соціальної роботи з індивідуальним випадком», що широко використовується в практиці соціальної роботи в зарубіжних країнах (care management — у Великій Британії, case management — у США).

На даний час соціальний супровід, як модель цілеспрямованої комплексної соціальної допомоги особі або сім'ї, набула широкого впровадження в роботі з різними категоріями клієнтів, якими опікуються центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Так, соціальний супровід прийомної сім'ї та дитячого будинку сімейного типу виступає обов'язковим атрибутом функціонування таких сімей, які виховують прийомних дітей, закріпленим на законодавчому рівні.

Термін «соціальний супровід» визначається як вид соціальної роботи у Законах України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» (2001 р.) та «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» (2005 р.). Завдання та принципи реалізації соціального супроводу щодо окремих категорій клієнтів та сімей виписані у нормативних актах Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту.

Широке запровадження соціального супроводу, як технології соціальної роботи, потребує визначення теоретичних та методологічних складових такої діяльності, формулювання основних принципів і підходів його реалізації. Практична діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді потребує таких спеціалістів, які володіють відповідними теоретичними знаннями та практичними вміннями щодо реалізації соціального супроводу окремих категорій клієнтів та сімей, які потребують соціальної підтримки.

Навчальний посібник «Соціальний супровід різних категорій сімей і дітей» розроблений на підставі аналізу теоретичних, методичних матеріалів, соціологічних досліджень стосовно підходів та форм надання комплексної соціальної допомоги, аналізу практики соціальної роботи з різними категоріями клієнтів і сімей. Він будується на авторських програмах навчальних курсів «Соціальний супровід клієнта» та «Соціальний супровід сім'ї», що викладаються для студентів вищої школи зі спеціальності «соціальна педагогіка» та «соціальна робота».

Базовим матеріалом для розробки навчального посібника стали дослідження Державного інституту розвитку сім'ї та молоді стосовно соціальної роботи з різними категоріями клієнтів; результати соціологічних досліджень Державного інституту розвитку сім'ї та молоді та Аналітичного центру «Соціоконсалтинг». Водночас використані теоретичні та практичні доробки міжнародних організацій, що працюють з клієнтами та сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах. Зокрема, став у нагоді досвід соціального супроводу неблагополучних сімей, напрацьований Представництвом благодійної організації «Надія та житло для дітей» в Україні та Представництвом благодійної організації «Кожній дитині» в Україні, принципи організації домашніх візитів у сім'ї з дітьми, які опинилися у складних життєвих обставинах, запропоновані Програмою «Родина для дитини», що була реалізована організацією Холт Інтернешенел.

Навчальний посібник може бути корисним як спеціалістам-практикам, які надають комплексну соціальну допомогу різним категоріям клієнтів і сімей, так і викладачам та студентам вищих навчальних закладів — майбутнім соціальним педагогам і соціальним працівникам.